

Genealogia – sa metter sin ils fastizs dals agens perdavants

■ Il term genealogia deriva dal grec vegl «genea» («naschienscha, derivanza, famiglia») e lógos («scienza»). La scienza da la genealogia perscrutescha ils perdavants resp. la descendenza (filiazion). La tradiziun orala e documents en possess da famiglias furneschan las infurmaziuns da basa. La lavur archivara (verificaziun ed amplificaziun da las datas) entschaiva cun l'evaluaziun dals cudeschs da batten, da confirmaziun, da maridaglia e da mortoris.

Ins ha cumenzà a manar tals cudeschs en general a partir dals onns 1640/50. Bliers cudeschs pli vegls (17avel tschientaner) èn ids a perder (incendis, dischurden e.a.), auters èn vegnids manads mo malmain. Ils cudeschs da batten inditgeschan per regla las naschienschas legitimas u illegitimass sco er ils padrins e las madritschas; quels da maridaglia numnan ils geniturs, las perditgas ed il grad da consanguinitad e quels dals mortoris la vegliadetgna e circumstanzas spezialas (accident, malsogna e.a.). Inquals cudeschs da plaiv cuntengnan er rodels dals vivents (*status animarum*) cun remartgas ed observaziuns.

La quantitat e qualitat d'infurmaziun variescha dentant d'in plevon a l'auter. Il latin è spert chapibel grazia al schema usità, las differentas scrittiras daventan legiblas suenter intgin exercizi.

L'obligaziun statala da manar ils rodels er sco registers civils, redigids en tudestg u italian tenor in schema prescrit, exista pir dapi

il 1837. Avant quella data na vegnivan las naschienschas, ils battens, las maridaglias ed ils mortoris da burgais d'ordaifer la plaiv per ordinari betg registrads u alura cun in retard per part da plirs onns.

Ils rodels parochials èn accessibels en ils archivs communalis u parochials sco er – en furma da copia microfilmada (fin il 1875) – en l'Archiv chantunala a Cuir. Per obtegnair in'invista en documents da vivents respectivamain en tals a partir d'ina tscherata data ston ins dumandar ina permissiun speziala tar l'Uffizi chantunala da migraziun e da dretg civil.

Il material che permetta da dar a la genealogia ina dimensiun biografica d'ina persona u d'ina famiglia sa chatta, tut tenor il stadi e l'impurtanza istorica da la famiglia, en divers archivs publics e/u privats. Tgi che vul pratigar la genealogia, duai planisar suffizientamain temp. Las retschertgas en ils documents scrits a maun èn per part fitg impegnativas e dovran pazienza. En ils archivs che disponan da personal spezialisà, sco per exempel l'Archiv dal stadi dal Grischun, datti in sustegn en il senn dad «agid per gidar sasez», la lavur genealogica per propi presta mintgin sez.

Ultra dals archivs dattan er las uniuns, en las qualas ils genealogs èn organisads, in bun sustegn. En il Grischun è quai l'Associazione Rätische Vereinigung für Familienforschung (www.rvf.ch).

Il proceder: En general

La perscrutaziun d'ina famiglia cumenza cun ils commembers ils pli giuvs. Ins du-

In'aventura fascinanta: Perscrutar l'istorgia da famiglia.

FOTO: PD

monda infurmaziun che tanschan enavos uschè lunsch sco pussaivel tar ils commembers da la famiglia sco er tar l'uffizi da stadi civil. Cumpetent è mintgamai l'uffizi da stadi civil dal lieu da burgais da la famiglia. En Svizra passa la genealogia in summa essenzialmain sur ils lieus da burgais.

Cun in pau fortuna chattan ins uschia las generaziuns anteriuras da la famiglia fin en il 19avel tschientaner ed ins arriva forsa tar il temp avant l'onn 1876. Questa data è impurtanta perquai che fin alura registravan ils spirituals ils battens, las maridaglias ed ils funerals. En Svizra pon ins en general far diever libramain da quests registers che vegnan numnads cudeschs da baselgia. En l'Archiv dal stadi dal Grischun èn avant maun copias (microfilms) da tut ils cudeschs da baselgia dal Grischun e quellas èn accessiblas gratuitamain. Ils cudeschs da baselgia n'èsi betg lev da decifrar perquai ch'èls èn scrits a maun e per part en latin. Cun agid dals cudeschs da baselgia èsi pussaivel en il Grischun da chattar perdavants fin enavos en il 17avel tschientaner. Las inscripziuns na cumenzan dentant betg dapertut a medem temp. Tgi che vul ir anc pli enavos, na po betg pli consultar registers sistematic, mabain è dependent da singulas funtaunas u da singuls mussaments, per exempel in document che dat perditga da la compra d'ina chasa u sumegliant.

Avant ch'ins cumenza a s'occupar da las funtaunas che concernan la genealogia, vali la paina da studegiar la litteratura ed ils lexicons ch'èn disponibels. Oz è er l'internet ina funtauna d'infurmaziun preziosa davart la genealogia. Ma questas infurmaziuns ston savens vegnir verificadas sch'ins vul esser segir.

Las differentas funtaunas e lur diever en l'Archiv dal stadi

Cudeschs da baselgia

L'element il pli impurtant tar la genealogia èn en il Grischun ils cudeschs da baselgia.

Fin l'onn 1875 èn els vegnids manads dals spirituals da la vischnanca (pres u reverendas) sco registers d'eveniments (batten, maridaglia, funeral) scrits a maun. Tut tenor vischnanca tanschan els enavos fin en il 17avel tschientaner. En cas d'in batten e d'in funeral na correspundan ils eveniments registrads betg exactamain al di ed als eveniments da stadi civil ch'han gi lieu (naschienscha, mort). Ils singuls eveniments èn vegnids inscrips mintgamai al lieu da burgais, uschenavant ch'ins ha savì. Suenter in'emigraziun u tar schuldads en il servetsch mercenar n'era quai savens betg il cas. In prer u reverenda registrava ultra da quai tut ils eveniments da stadi civil che capitavan en sia vischnanca, independentamain dal fatg, sch'èls pertutgavan burgais u fulasters. Ils cudeschs da baselgia vegnivan dal rest manads separadamain tenor la confessiun. Mintga cudesch da baselgia porta la scrittira individuala dal prer u dal reverenda respectiv. Pir a partir dals onns 1836/1837 existan formulars prestampads en furma da tabellas che faciliteschan la tschertga da personas e che meglireschan fermamain la legibladad.

Ils originals dals registers parochials sa chattan en il chantun Grischun per il pli en ils archivs communalis, per part er en ils archivs dals cumuns-baselgia u tar ils uffizis da stadi civil. Tut ils cudeschs da baselgia dal Grischun èn vegnids copiads sin microfilms. Las copias sin microfilm dals cudeschs da baselgia pon vegnir consultadas gratuitamain en l'Archiv dal stadi dal Grischun. Igl è suletamain necessari da reservar ordavant in apparat per leger microfilms. Medemamain pon vegnir consultads gratuitamain ils originals en lur differents lieus da staziunament.

Register da stadi civil

L'onn 1876 – cun l'introducziun dals registers da stadi civil federalis – han ils cudeschs da baselgia pers lur impurtanza giuridica e statala. A partir dal 1876 èn vegnids registrads ils eveniments da stadi civil (naschienscha, maridaglia, mort) dals uffizis da stadi civil publics. L'Archiv dal stadi dal Grischun tegna en salv ils duplicats dals registers ch'èn vegnids manads dals uffizis da stadi civil grischuns. Entaifer il register da stadi civil d'ina vischnanca vegn distingui fin ils onns 1929/1930 tranter ils registers A e B. Ils registers A menziuneschan tut ils eveniments ch'èn capitads en la vischnanca, independentamain dal fatg sch'i sa tracta da burgais da la vischnanca u betg. En il register B penter vegnan menziunads mo ils eveniments dals burgais da la vischnanca che capitavan ordaifer. Fin ils onns 1916/1917 pon quests registers vegnir consultads gratuitamain en l'Archiv dal stadi, davart eveniments da stadi civil ch'èn capitads suenter questa data infurmeschan exclusivamain ils uffizis da stadi civil.

Register dals burgais

Ultra dals registers da stadi civil han las vischnancas fatg a partir dal prim da schanner 1860 uschenumnads registers dals burgais ch'èn vegnids cuntinuads pli tard dals uffizis da stadi civil. Cun la maridaglia d'in pèr (u suenter la naschienscha d'in uffant) è vegni cumenzà mintgamai in nov fegl en il register dals burgais resp. è vegnida fatga ina nova inscripziun da famiglia. Sin in fegl sa chattan pia las datas d'ina entira famiglia (geniturs ed uffants). Cun quest gener da documents progredescha il genealog blier pli svel che cun ils registers singuls da stadi civil. Lur diever è perquai attractiv.

Per part tanschan questas datas fin en il preschent ed uschia èn ils registers dals burgais sut protecciun da datas, quai tenor la legislaziun federala davart il stadi civil. Per ils fecls dals registers dals burgais ch'èn vegnids cumenzads fin l'onn 1910 èsi dentant pussaivel da dumandar l'invista gratuita. La dumonda sto vegnir fatga cun ina motivaziun ed en scrit tar l'Archiv dal stadi, la permissiun vegn dada da l'Uffizi chantunala da migraziun e da dretg civil. Suenter che la permissiun da prender invista è vegnida dada, pon ils registers dals burgais vegnir consultads en furma da copias elavuradas en il format da PDF tar l'Archiv dal stadi dal Grischun.

Recapitulaziun e resumaziun da las reglas per prender invista

Cudeschs da baselgia (17avel tschientaner fin 1875): Access liber e gratuit. Copias da tut ils cudeschs da baselgia en l'Archiv dal stadi. **Registers singuls da stadi civil (1876–1916/17, naschienschas, maridaglias, mortoris):** Consultabels gratuitamain en l'Archiv dal stadi. Documents pli novs dals uffizis da stadi civil resp. infurmaziuns or da quels èn d'obtignair exclusivamain sur ils uffizis da stadi civil.

Register dals burgais (1860–1910): Per l'invista èn ins obligà da dumandar ina permissiun. Cun la permissiun pon ins prender invista da las datas correspondentas en l'Archiv dal stadi. Documents pli novs cumparegliabels dals uffizis da stadi civil resp. infurmaziuns or da quels èn d'obtignair exclusivamain sur ils uffizis da stadi civil.

Ulteriuras documentaziuns

Naturalisaziuns 1801–1960: La vasta ovra da Rudolf Jenny dal 1965 cuntegna tut las naturalisaziuns en il Chantun dals onns 1801 fin 1960. Il tom introductiv dat ina survista da l'impurtanza scientifica da la publicaziun e da la cataloghisaziun dals effectivs d'archiv davart las naturalisaziuns dapi l'onn 1801 sco er ina introducziun istorica dal dretg da burgais e da ses svilup en il Grischun. Il segund tom cuntegna registes ed indexes da las funtaunas concer-

nent las naturalisaziuns dals onns 1801 fin 1960. Tuts dus toms pon vegnir consultads online.

Cartoteca da genealogia: Questa cumpilaziun è oriundamain vegnida endrizzada da l'Archiv dal stadi dal Grischun sco cartoteca e rimna material da schlattainas burgaisas grischunas, da famiglias grischunas e/u da singulas personas grischunas. Actualmain cuntegna questa cartoteca documentaziuns da 2180 famiglias e da 7644 personas singulas.

Documentaziun tar la genealogia: La documentaziun tar la genealogia da l'Archiv dal stadi dal Grischun cuntegna renviaments areguard singulas famiglias sco er meds d'agid generalis ed ovras da consultaziun davart la genealogia.

Prender invista dals registers da stadi civil tar l'Uffizi da migraziun e da dretg civil

Protecciun da datas: Datas da personas ed indicaziuns davart las relaziuns famigliaras èn protegidas. Ellas dastgan da princip mo vegnir publicadas cun il consentiment da la persona pertutgada. Exceptada da la protecciun da datas è l'invista dal register da stadi civil davart personas mortas.

Excepciuns da la protecciun da datas: Ins po avair invista da las datas da cudeschs da baselgia ch'èn vegnids manads fin l'onn 1876. Ellas na dovran betg ina permissiun. Il post cumpetent per la conservaziun dals cudeschs da baselgia (uffizi da stadi civil, vischnanca politica u plaiv) è exclusivamain responsabel per ils cudeschs da baselgia. L'uffizi da stadi civil ch'è cumpetent per il lieu d'origin po infurmar, tge post che conserva ils cudeschs da baselgia.

Limitaziun da la protecciun da datas: L'invista da las datas en ils registers dals burgais u en ils registers particulars (register da naschienscha, da mort, da létg, da reconuschienscha e da legitimaziun) è permessa senza permissiun fin l'onn 1928. En cas ch'i vegn giavischà da prender invista en datas pli novs, sto vegnir inoltrada ina dumonda motivada. L'Uffizi da migraziun e da dretg civil dal Grischun è – exequind ses dretg da surveglianza – responsabel per l'examinaziun da la dumonda. Tenor ils art. 59 e 60 da l'Ordinaziun federala davart il stadi civil po el permetter la comunicaziun da datas da personas per l'intent da far perscrutaziun scientifica u perscrutaziun per sa referescha ad ina persona, sch'i n'è betg pussaivel u evidentamain insupportabel da las procurar tar las personas ch'èn pertutgadas directamain.

Excepciunamain po el permetter en scrit da prender invista dal register da stadi civil, sche la comunicaziun da las datas giavischada n'è betg pussaivla en furma d'in attest u d'ina conferma en scrit ubain d'ina copia legalisada u d'ina copia dals mussaments.

Las permissiuns per prender invista dal register da stadi civil vegnan concedidas sut las suandantas cundiziuns: L'invista è liada ad in intent, quai vul dir ella dastga servir exclusivamain a la lavur da perscrutaziun. Ins dastga mo prender invista da quellas parts dal register ch'èn necessarias per la perscrutaziun. L'invista è mo permessa en preschienscha d'ina persona spezialisada ch'è cumpetenta per l'uffizi da stadi civil. Il titular d'ina permissiun è suttamesa a l'obligaziun da discreziun.

Tecnica dal register: Las registraziuns en il register da stadi civil suondan reglas e tecnicis precisas. L'enconuschienscha da questas tecnicis da register è essenziala per che la tschertga en ils registers haja success. Senza questas econuschienschas dovra il petent l'agid activ dal funcziunari da stadi civil. Per quest agid sto vegnir pajada ina taxa.

La presentaziun:
Dossier «Genealogia».

Dapli infurmaziuns:
chatta.ch/?hiid=4350
www.chatta.ch

Exempels per cudeschs da baselgia e registers da stadi civil che sa laschan consultar en l'Archiv dal stadi dal Grischun.